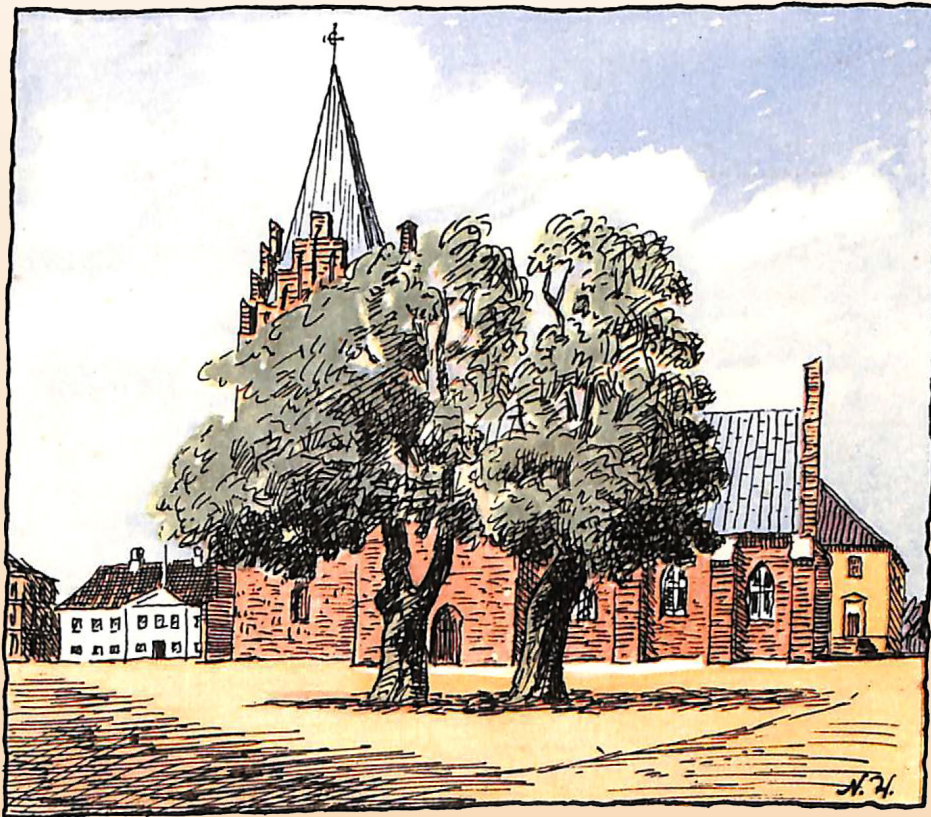

»En Lysttour fra Grenaae til Anholt« for 100 år siden

*Udgivet af
Carl Svenstrup*

G R E N A A
Grenaa Folketidendes Bogtrykkeri
1948

»En Lysttour fra Grenaae til Anholt« for 100 år siden

*Udgivet af
Carl Svenstrup*

Den adelige slægt von der Maase's vaaben. Hele Anholt tilhørte i langt over et århundrede denne slægt. Alle Anholtene var fæstere indtil kammerherre v. d. Maase i 1902 bortsolgte fæstejorden.

G R E N A A
Grenaa Folketidendes Bogtrykkeri
1948

Anholt har fra meget gammel tid ligesom Grenå hørt under Kalle Len senere Randers Amt, og haft sin hovedforbindelse med omverdenen over Grenå. Anholterne følte sig med stærke bånd knyttet til Grenå, og Grenåenserne betragtede Anholt som en del af byens opland, hvis beboere ikke ret tit kom til byen. Tværtimod. Man kan vist nok uden overdrivelse sige, at endnu for et århundrede siden, altså i 1850-60'erne, kom anholterne kun til Grenå en gang om året. Det var til sommermarkedet. Der var ingen postforbindelse herfra til Grenå dengang. Anholterne sejlede selv herover i deres åbne både, og det kunne til tider være en besværlig markedsrejse. Men anholterne var jo nu engang søens børn. Havet gav dem hovedparten af deres underhold. Fisk, navnlig rokker, var i gammel tid deres daglige kost. Resten af føden fik de fra øens magre sandmarker. Der dyrkedes rug og en lille smule byg. Kartofler og schalotløg trivedes godt i den sandede jord.

Græsningen var tarvelig, og hele øens bestand af husdyr var en lille halv snes heste og et lignende antal køer. Derimod havde over hundrede får. På grund af græssets sparsomhed måtte man tage marehalm til hjælp, ikke alene til græsning, men også til vinterfoder. Marehalmen høstedes, når den var moden, og stakkedes ganske som hø.

Ved Grenå Sommermarked gjorde anholterne de forholdsvis få indkøb, som bragte dem de fornødenheder, der var nødvendige for deres liv i det følgende år. Det allermeste både til føde og klæder frembragter de selv på øen.

For at skaffe kontanter til indkøbene medbragte anholterne varer til salg, når de kom til markedet. Det var navnlig strandingsgoods, som de havde købt ved auktionerne. Øens beliggenhed og farlige omgivelser bevirkede jo, at det ikke var nogen usædvanlig begivenhed, at et skib strandede på øen. Og den meget begrænsede kreds af mødende ved

disse strandingsauktioner var, atter skyld i, at priserne sjældent gik ret højt op. Også selve bjergelønnen fra skibe, der lod sig slæbe af grunden, spillede en rolle for anholterne.

Adskillige anholtere bosatte sig i tidens løb i Grenå. I folketællinger og retsprotokoller træffes af til personer med tilnavnet Annebo eller Amme. Det var tilflyttere fra den lille ø. I litteraturen er en af disse kendt fra Blichers novelle »Eramitten ved Grenå«. Han kaldes i kirkebogen Rasmus Amme, og han døde 3. april 1823 i en alder af 78 år. En senere sognepræst har i kirkebogen tilføjet: »Han var den af St. Blicher skildrede »Eremitten ved Grenå«. Hans oldebørn lever endnu på Anholt og omtales i en smuk lille bog om øen, som nu i år er udkommet på Gyldendals Forlag. Den er skrevet af læreren på øen, E. A. Hobolt, og er rigt illustreret med fotografier af overlæge P. G. K. Bentzen fra Århus. Et par af disse billedier er benyttet i nærværende artikel.

I ældre tid har øen praktisk talt ikke haft nogen postforbindelse. Omkring midtem af forrige århundrede kom der post en gang om måneden med en Hornbækkutter, formentlig over Helsingør.

»Så snart posten var landsat, blev den båret op til brevsamlingsstedet i byen. Postholderen, Grentzmann, fik nu travlt, og når posten var færdigsorteret, hejsede han flaget. Det var tegn til de utålmodigt ventende anholtere, at nu måtte de indfinde sig for at modtage de kære breve. Senere blev Grentzmanns søn ansat som landpostbud og måtte spadserere med postsækken byen rundt og helt ud til fyret«.

Først noget senere hen imod 80'erne, kom postforbindelsen til at gå over Grenå, hvortil øen var knyttet i administrativ og retslig henseende. Det var dengang, at den stoute skipper Peder Pedersen to gange om måneden sejlede til Grenå og hentede post og - eventuelle - passagerer.

Anholterne benyttede længere end de fleste andre de gamle nationaldragte. Familiebillede fra 1880erne. Moderen og datteren er iført typiske anholterdragter, som endnu på den tid benyttedes af kvinderne. Mændene var allerede tidligere holdt op med at bruge nationaldragten. (A. Jørgensen, Grenaa, foto).

»Post-Peder« og hans fætter og medejer af postbåden, Henrik Jacobsen, var kendte skikkelser i Grenå.

Et stykke ind i vort århundrede kom så en ordning, hvorved posten kom til at gå over København.

Bedst er forbindelsen nu, da rederiet »Anholt« i en årrække har besørget trafikken, således at Anholt an-

løbes to gange om ugen både på turen fra København og på hjemturen fra Grenå. Anholt havde på den måde før krigen postforbindelse 4 gange om ugen, skiftevis til Grenå og København. Nu er det gået ned til 2, men kommer forhåbentlig atter op til de fire.

Anholt havde før 1902 slet ingen havn. Man måtte lande i Pakhusbugten på den åbne strand og vade i land. Var der passagerer med, tog skibsfolkene dem på nakken og bar dem ind. Man kom på den måde ridende til øen.

Anholt har - som det er sagt i begyndelsen af denne indledning - altid følt sig knyttet til Grenå, og denne tilknytning har været gensidig. Mange gange har folk fra Grenå foretaget fællesture til øen.

Om den første af disse udflugter, hvorom der foreligger beretning, skal her på grund af ældste årgange af »Grenå Avis« gives en skildring.

I slutningen af 1849 anlagdes et Bogtrykkeri i Grenå af en Magnus Heimann. Bogtrykkeriet var på Søndergade i nuværende konsul Sechers gård. Det første nummer af bladet udkom 18. januar 1850. Men

da hverken bogtrykkeri eller avis kunne bestå af mangel på tilslutning, ophørte avisen igen d. 30. juli samme år og genopstod først nogle år senere.

Forinden havde den dog nået bl.a. at give en meget morsom skildring af en lysttur fra Grenå til Anholt. Den strakte sig over 5 numre og sluttede i avisens sidste nummer.

Den et senere aftrykt i et lille skrift Epimelron, »Nytårgave fra 1854«, udgivet af M. Wilnau. Det lyder som følger, idet jeg forudskikker den bemærkning, at en del af rejseselskabet var medlemmer af den omtrent på samme tid stiftede musikforening i Grenå, som var fuld af virkelyst og initiativ.

»En Lysttour fra Grenå til Anholt«.

I »Grenå Avis« Nr. 76 af 2den Juli, hedder det i Skibslisten: »Den 25de Juni: M. R. Skjødt, Slup »Johanne Maries Håb« af Grenå, til Anholt med Ballast«. Man seer, at Skibslisten til sine Tider også kan være vittig. Ja! sandt er det, at vi kom til at ligge ovenpå den anden Ballast i Skibet, og det er ganske rigtigt, at vi virkelig udgjorde en væstenlig Deel af Skibets Ballast således at vi, medens Søen under en halv Storm gik temmelig høj, ikke fik Tilladdelse til at komme op på Dækket ... og det er ligeledes sandt, at vi, ligesom Ballast bleve kastet i Land på Anholt og fra Øen igen kastet ombord! - Men alle ville vist endnu længe med Fornøjelse erindre sig, at have været udklareret med »Johanne Maries Håb« til Anholt som Ballast! - Thi havde ikke Capt. Skjødt i Skibsrummet ladet Alt indrette så hensigtsmæssigt som muligt? Var der ikke sørget for Bord og Bænke, som kun Stormen forhindrede os i at afbenytte? Forefandtes der ikke et beqvemt Leie af friskt Strå ovenpå det bløde Lastsand? Var der ikke både luunt og luftigt, og var det

Postfører Henrik Jacobsen (ungdoms- billede). Typisk anholter af ublandet slægt. I mange år sejlede han sammen med fætterren Peder Pedersen postbåden til Grenaa. (Acton Friis foto).

ikke ret morsomt for de Længstbortliggende, når af og til en Sø tørnede mod Forstavnen, strøg hen over den halvåbne Luge og gav de Nærmestliggende en Mundsmag af Søvand? ... Og Landsætningen? Var det ikke i højeste grad pittoreskt, da vi en for een, grebne af fire kraftfulde anholske Arme, frit svævende over Brændingen og det våde Tang bragtes i Land? Og var det ikke på den anden Side tillige comisk at see Anholterne med indtil over Knæet blottede Been, vade fra Båden med deres byrde (Nogle i en Stilling, som i en tidligere Periode turde have været mere end tvetydig) og under almindelig Jubel smide dem i Land på det tørre Sand? - Ja, lad der så gjerne på Toldseddelen have stået »Ballast« - neppe er tilforn nogen mere livlig eller mere munter Ballast bleven kastet i Land på Anholt!

Afrejsen

Selskabet, hvoriblandt 6 af Musikforeningens executive Medlemmer, havde omtrent Kl. 10 Aften samlet sig på Byen Torv, hvorfra Toget, med Musik af blæsende Instrumenter i Spidsen, satte sig i Bevægelse ned til Havnen, directe ombord på Fartøiet, der var armeret med 3 Halvpundige, og henved Midnat forlod Sluppen Havnen, under Musik, Sang og Kanonernes torden, efter at der med det ved Stranden talrigt tilstedeværende Publikum var vexlet et flere Gange »Hurra«!

Vinden var Vestlig med laber Kuling, og vi styrede tæt ind under Fornæs Fyr, hvor der atter blev musiceret og givet Salut, hvilket som det syntes, frembragte megen Bevægelse på Fyrtårnet.

Da vi derefter kom længere ud fra Land, gik der en ualmindelig svær Tværsø, der gav Vand både For og Agter, hvilket tvang En deel af Selskabet til at begive sig ned i Rummet, medens dog enkelte foretrak at holde Dækket. Et i Kahytten arrangeret Whistpartie måtte see sig for-

styrret af en af Søerne, der berørte Sluppen så ublidt, at såvel Lysene som Kortene kastedes overende og blandt hinanden, medens selve de Spillende opgave Anstrængelsen med at holde Balance.

Vi ville ingenlunde indlade os på en romantisk Fremstilling af denne interessante Natteseillads, eller på en Skildring af, hvorledes det letseilende Fartøi dansede på de frådende Bølger, ei heller på en Beskrivelse af den Brummen og Skummen og Brusen og susen, og alle de forskellige forunderlige Lyd, som fornemmes fra de oprørte Elementer ... vi ville kun i al Simpelhed fortælle, at det tog til at blæse mere og mere, og at Søen gik højere og højere, således at det tilsidst næsten ikke mere var muligt at holde Ligevægten, og at det også hændte sig, at en eller anden Passager af en Sø blev kastet næsegrus om på Dækket, hvorfra han imidlertid, under almindelig munterhed, snart igjen rejste sig, og at selv vort Øl-Anker, som havde fået anviist et af de solideste Opholdssteder på Skibet, nemlig i Læ af Kahytstrappen, ikke længere kunde holde Stand, men pludselig fra sin Plads trillede ned på Dækket, hvor det således blev tumlet omkring, at vi desværre måtte beklage Tabet af dets indhold. Som en Slags Trøst over dette uheld blev der i en Fart, til bedste for de Tappre, der endnu befandt sig på Dækket, lavet en lille Thevandsknægt, det vil sige, en heel Thekjedel - fuld; men: enten nu Punschen var for Skrap, eller Tungen for slap, eller Mandskabet for ringe ... vi kunde den ikke tvinge.

»Johanne Maries Håb« fører sine Seil godt, og går let over Søen; imidlertid fik vi dog en Deel Vand over, og Nogle - af os bleve anstændigen gjenmemblødt, hvilket imidlertid ikke forstyrrede det gode Humeur.

Da det henimod! Daggry begyndte med at lufte stærkere, tog vi et Reeb ind i Storseilet, og med en Fart af 5 Miil Vagten varede det ikke

»Steffen Smed« iført stadstøjet og prydet med sølvkorset, medallie for druknendes redning og en svensk orden. (P. G. K. Bentzen foto).

længe, inden vi fik Anholt i Sigte, og skintede Grunden af det vestlige Rev, som fra Øen strækker sig ½ Miil ud i Søen. Her fik vi mere smult Vand, og som nu efterhånden Skibets Bevægelser mere og mere havde taget af, og Fodfæstet på Dækket var bleven sikkerere, kom de Øvrige af Selskabet op fra Rummet, således at vi omtrent Kl. 4 gik til Ankers efter at der var bleven heist Flag, udført nogle Musiknumre og gjentagne Gange affyret Salutskud, der langt ud over Søen forkyndte vor lykkelig Ankomst til Øen.

Under den sydøstlige Kyst af Øen, ved det såkaldte »gamle Pakhus«, havde Sluppen kastet Anker, og vi kom til at ligge imellem en Fiskerqvase og Jagten »Christiane« fra Århus, der 5 á 6 Timer tidligere end »Johanne Maries Håb« var afgået fra Grenåe, for at indtage en Ladning Tømmer på Anholt.

Jagtens Fører, Capt. C. Flørness, viiste os den Opmærksomhed, at tone Flag, og med sin Kanon at besvare vor Salut.

Da det var Fralands-Viind, kunde Kanonaden ikke høres inde på Øen, hvorimod flere Fiskebåde, der vare ifærd med at for syne Qvasen, snart blev opmærksomme på Skydningen. Efter nogen Tids Forløb kom først een af Bådene bemandet med 4 Anholtere, her for at hilse på os, og siden indtraf en anden båd, hvori foruden Flere, Kromanden på Anholt befandt sig. Som vi senere erfarede, havde Kanonaden i det første Øjeblik i høi Grad foruroliget dem, og det var kun efter nogen Rådslagning, at de havde vovet at nærme sig.

Landsætningen

Det blev nu aftalt, at Bådene skulde bringe os i Land, og at der så strax skulde sendes Bud til Byen efter en Vogn, for at fåe Provianten kjørt op til Kroen, hvor vi agtede at opslåe vort Hovedkvarter.

Efter at der var bleven udført nogle smukke Musiknumre, til hvis Melodier, som herligt klingede ud over Søen, Anholterne med synlig Glæde lyttede, og efter at Capt. Skjødt på Skibsfod havde serveret en fortræffelig Kop Kaffe, fordeelte Selskabet sig i Bådene, af hvilke den ene seilede, og den anden blev roet i Land.

De anholtske Fiskerbåde ere temmelig store, rummelige, meget fladbundede og vi nok hensigtsmæssigt indrettede til Bjergning; men de lode ikke til at være synderlig solide, ligesom det også kunde skjønnes, at de vare noget forsømte med hensyn til Tjæring, o.s.v.

Omtrent en Snees Alen fra Strandbredden bleve Bådene satte på Grund, hvorefter Passagerernes Landsætning gik for sig på den omtalte comisk-romantiske måde.

Onsdagen d. 26de Juni 1850 var således den for Anholterne mindeværdige Dag, hvor Vi, ialt omtrent snes Mand fra Grenåe og Omegn, satte Foden på Øend Grund, en lille halv miil fra selve Byen, hvorhen vi uopholdelig satte os i Bevægelse, efter at En af de Yngste af Selskabet havde påtaget sig at blive ved Proviantten og den øvrige Bagage, indtil Vognen kom.

Veien ... forsåvidt at det kunne kaldes en Vei ... gik deels over Sandklitter, deels over Steenrevler; den var »ikke fri« for at kunne kaldtes besværlig, og det triste Udseende, som på denne Kant af øen Alt bærer Præg af, bidrog ingenlunde til at gjøre den mere behagelig. Intetsteds, så langt Øiet kunne nåe, fandtes det ringeste Spor af Vegetation, og den violette Hedeblomst, der hist og her stod eensom og forladt, tjente kun til endnu mere at fremhæve dens øde og sørgelige Omgivelse.

Stenrevlerne, der afvexlede med Sandbanker havde nogen Lighed med en, af forskjellig dannede og forskjellig farvede Stene, regelmæssigt lagt Stenbro, der turde misundes af mangel Kjøbstædgade; for

Karen Grentzmann (ungdomsbillede).
Har kraftigere hage end de rene anholtere.
(Acton Friis foto).

den, der havde kunnet give sig Tid, ville her have været en ypperlig Leilighed til at berige en Mineralsamling; ... men vi måtte nøjes med at finde et Par mærkelige Forsteninger, hvilke En af Selskabet fandt værd at tage hjem med.

Beboerne

Undervejs kom vi imøde med flere af Beboerne, der skulde ud at Garn; det var største-deels Fruentimmer, såvel ældre som yngre, og vi måtte beundre den lethed, hvormed de krede henover den vanskelige Vei, uagtet den Svære Byrde af Fiskeredskaber, som de havde på Ryggen. Man kan tænke sig, at de bleve noget forbausede over at see vor Karavane, men især over Musikken, hvis blanke Instrumenter glimrede i Solens Stråler. Mændene, som ledsagede dem kom hen til os; de kjendte flere af Selskabet fra Grenåe; de bøde os velkommen og yttrede det Ønske, at vi ikke tog bort fra Øen, forinden de vare komne tilbage fra deres Dont. Inden vi skiltes ad, blev der givet et Par Musikstykker til Bedste ... det var vistnok første Gang at de anholtske Koner og Piger havde hørt harmoniske Toner i denne Sandørken, hvor kun Ederfugl, Viben og Mågen og andre Søfugle danne et stedse flyvende Orchester.

Efterhånden som vi nærmede os Byen, blev Udsigten lysere; i det Fjerne skimtede vi, imellem grøntbeklædte Høie, Byens Kirke, hvis Ydre ikke har noget Eiendommeligt, men ligner en af de sædvanlige Landsbykirker; og det varede ikke længe inden vi kunde see Byen, som på to Sider er omgætt af store tildeels opdyrkede Bakker, der væsentlig bidroge til at bringe lidt Liv i det eensformige tørre Landskab.

Inden vi droge ind i Byen, blev Toget ordnet parvis, med Musikken i Spidsen, og udenfor Præstegården på en fri Plads blev der gjort Holdt. Her istemte vi »Danmarks deiligst Vang og Vænge«, som Musik-

ken accompanerede.

Præsten kom øieblikkelig ud, bød os velkommen til Øen, og inviterede os ind til sig, idet han med Hjertelighed yttrede: »at vi under vort Ophold kunde ansee Præstegården som vort Hjem«; men da i Forveien alt var indrettet til at slåe Leiren op i Kroen, kunde vi ikke modtage Præstens gjæsfrie Tilbud.

Af samme Grund måtte vi og så afså Fogedens godhedsfulde Indbydelse, at tage ind i hans Bopæl, så ønskeligt dette også kunde have været, især med Hensyn til Rummeligheden, og vi dirigerede vor Marsch hen til Kromanden, Rasmus Pedersen, hos hvem vi fandt en særdeles venlig Modtagelse i et ret hyggeligt og bekvemt Locale.

Da Morgen-Spadseretouren havde vakt Appetiten, Længstes vi nu ret hjertelig efter Fogedens Vogn, der var Sendt ned til Stranden for at hente Provianten.

Da der imidlertid vilde hengåe nogen Tid, forinden den kunde indtræffe, bleve vi enige om, at begive os op på den nærmte Høi, og derfra at lade Musikken lyde ned over Byen og Dalen. Fogeden, egentlig godsforvalteren (Øen tilhører v. d. Maase), ledsagede os på denne såkaldte »Byens Bakke« hvorfra man kan overskue hele Øen. forsåvidt at de andre høie ikke betage Udsigten.

Byen, som består af 14 Gårde og 18 Huse, foruden Præstegården og Forvalterens Bopæl, tog sig, seet fra høien, ret godt ud, og øiet hvillede nu med Velbehag på Kirken, der netop i disse Dage var bleven pudset op, og Som omgivet af Præstens smukke Have, Sandeligen ikke lidet forskjønnede Udsigten.

Ud over Byen til Venstre seer man omtrent i en Miils Afstand Fyrtårnet, der ligger på Øens nordligste Pynt, hvorfra et langt Rev strækker sig ud i havet; strax til Høire hæver Sig en anden Bakke, kaldet »Bollen«,

men det høieste Punkt af Øen er en Klint, der hedder »Sønderbjerget«, og da vi herfra lod Øiet glide hen over Søen, kom vor lille Flotille til Syn, som rolig låe til Ankers i Bugten, medens af og til i det Fjerne et Seil dukkede op af Bølgerne og Skinnede i Solstrålerne.

Musikforeningen udførte nu nogle ypperlige Musiknumere, der, som vi kunde See, lokkede de i Byen tilbageblevne Beboere ud af deres huse, og vi begave os derpå i Procession ned af Høien igjennem Byen tilbage til Kroen, hvor imidlertid Frokostbordet stod dækket.

Præsten, Forvalteren og Captainen fra det her stationerede Fyrskib viiste os den Ære at deeltage i vort iøvrigt frugale Måltid, der imidlertid blev krydret med Musik og Sang, og det behagede dem at tømme et Glas med os, idet de atter ønskede os et hjerteligt »Velkommen« til Øen.

Efterat Taffelet var hævet, satte Toget, med Musikken i Spidsen sig i Bevægelse hen til Præstegården, hvor vi med særdeles Venlighed bleve modtagne af Præstens vakre Kone. I den smukke Have, der udmærker sig ved et sjældent stort Moorbærtræ, blev Musikken placeret i en Runddeel foran en Græsplane, medens der i de pyntelige lysthuse blev serveret med Forfriskninger, og vi tilbragte en interessant Time i denne behagelige Omgivelse.

Inden vi toge Afsked, besåe vi Kirken, hvis indre vel er simpelt, men net og værdigt. Altertavlen, der forestiller »Nadveren«, er just ikke skabt af en Konstners Hånd, men Billedet er tydelig, hvilket i mange andre Kirker ikke altid er Tilfældet.

Klokken var nu først 11, og da der endnu var Tid nok dertil, besluttede en Deel af Selskabet at anlægge en

Visit på fyrtårnet

hvortil Præsten og Forvalteren velvilligen tilbøde deres Befordringer,

Fyrtårnel på Anholt, den stateligste bygning på øen. Det er landets tredje ældste fyr, idet Kong Frederik II allerede i 1580 påbød at der skulle bygges fyr på 3 steder: Skagen, Kullen og Anholt. - Fyret er selvfølgelig ombygget flere gange. De mærkelige bygninger ved fyrets fod er Kassematter, som englænderne opførte som led i deres befæstningsanlæg, da de under Napoleonskrigene i 1809-14 holdt Anholt besat.

(P. G. K. Bentzon foto).

foruden at der blev leiet nogle vogne af gårdmændene. Det var omtrent kun halvparten af selskabet, der deeltog i Kjøretouren, medens de andre enten gik hen for, på senge og sofaer, i kroen og hos fogeden, at få sig en lille luur, eller foretog sig en længere spadseretur på høiene, hvor de, i det på sine steder frodige græs, fik sig en mindre prosaisk middagssøvn.

Da Hestene først skulde hentes fra Marken, var Klokkeren imidlertid bleven 12, inden vi fik de anholtske Bønderes Kjøretøier at see, og da de mødte, overtraf de virkeligen vor Forventning; men de ere også i Sandhed lige så mærkelige som tillige både pudseerlige og sørgelige.

Vognene, ikke Større end et almindeligt Deigtrug, syntes mere bestemt til at ligge i, end til at sidde på, og en af dem blev også virkelig med Held benyttet på førstnævnte Måde. Der var ikke Tale om noget Slags Sæde; istedetfor Stole eller idetmindste Siddefjæl, forefandt to temmelig massive Trøstere i Skikkelse af Foersække; forbindelsen imellem Overvognen og Undervognen var meget problematisk, og Hjulene slingrede således frem og tilbage, at man magelig kunde risikere underveis at blive søsyg.

Den pilmagre Hest, lidt større end en Stor hund og lidt mindre end en stor Kalv, svarede rigtignok til Vognens Størrelse, men vi såe dog, at der blev spændt 3 Heste for sådan en Vogn, hvori der til Nød blev sammenstuvet to Personer, medens Kudsken selv gik ved Siden af Karolen og pidskede på de stakkels Dyr, hvis Vei her på Øen ingenglunde er bestrøiet med Roser.

Eftersom Hestene gik langsommere end Kudsken, kom denne stadig et Par Alen foran og det var ganske comisk at see, hvorledes han jevnlig måtte gjøre et Skridt tilbage, for igjen at komme til at følges med Dyrerne ... en Manoeuvr der uden Tvivl var bleven til en Vane: thi den samme Forestilling blev aldeles regelmæssig givet ved hver Vogn.

Veien fra Byen til Fyrtårnet går først over Øen Eng, der ligger under Havets Niveau, siden over en Sandørk i samme Smag som den, vi havde gjort Bekjendskab med på Morgen-Spadseretouren, og derefter kjørte vi langs med Strandkanten i selve Søen, hvor den våde Sandbund danner en ret fremkommelig Vej.

Vognenes Førere gik hele Tiden ufortrøden heelt ude i Vandet, medens de idag kun svagt rullende Bølger brøde sig mod Stranden og beskyllte Kudskenes Been og Hestene Hove, ret ligesom de drillende ville udfordre os til at komme nærmere.

Hist og her såe man Levninger af Vrag, spredte på Kysten; iblandt Andet endeel Rester af de flettede ostindiske sukkerkurve, som af Anholterne blive benyttede til hauge-indhegninger, der tage sig ret godt ud. Af og til ligger oppe på Landet en Fiskerbåd med Kjølen i Veiret. Tidens tand har gnavet slem på den, og Solen og Søien har bleget dens Planker ... men det Stakkels ormstukne Skrog kunde måske have fortalt os mere end een interessant Episode fra tidligere Strandninger.

Efter omtrent halvanden Times kørsel ankom vi til Bestemmelses-

stedet. Fyrtårnet ligger på Pynten; tætved samme en temmelig stor Bygning med Gårdsplads, omgivet af et Plankeværk; den er inddeel i tre Beboelsesleiligheder til Fyr-Oppassene, af hvilke den ene Familie tillige driver et Slags Gjæsgiveri. Noget derfra ligger Fyr-Inspecteurens egen bopæl, omgivet af en liden Have; oppe på en Høi seer man en net lille Veirmølle, som Inspecteuren har ladet opføre for sin Regning, medens Anholterne iøvrigt betjene sig af Håndqværne.

Modtagelsen hos Inspecteuren var særdeles venlig og gjæstfrie i hyggelige og rummelige Værelser bleve vi beværtede på det Bedste, og Ellen, som i hans Families Fraværelse forstod de huslige Anliggender, var en fortræffelig Kjældermester. Efter at vi havde stukket godt på Varerne, ledsagede Inspekturen os hen til Fyrtårnet, der var en smal brolagt Vei står i Forbindelse med Inspecteurboligen.

Tårnet er omgivet af Kassematter, som Engeskmændene opførte, dengang de i forrige Krig (1807) occuperede Øen. Denne Begivenhed lever endnu i frisk Minde hos Anholterne, og de Ældre, især Fruentimmerne, kunne fortælle interessante Krøniker fra dette Tidspunkt. Der er også endnu Spor tilbage fra hiin Periode; navnlig traf vi på flere af Beboerne, såvel Mænd som Koner, der talte det engelske Sprog ligeså godt som deres modersmål.

Over disse Kassematter stiger man op til Tårnet, i hvilket 137 trapetin føre op til selve Fyret, og det er fra en anseelig Høide at man fra Ballustraden udenfor overskuer Kattegattet; ved klar Luft, kan man, uden at bevæbne Øiet, herfra see såvel den jyske som den svenske Kyst; men Luften var netop noget diset, således at man uden Kikkert knap kunde See det ved Pynten af det nordøstlige Rev Stationerede Fyrskib, en Tomaster ligge for Anker $\frac{1}{2}$ Miil ude i Søen.

Inspecteuren havde den Godhed at vise os omkring og at gjøre os

»Degnens Hus« paa Anholt.
Læg mærke til, at stald og lade findes i samme længe som beboelsen.
(Acton Friis foto).

bekjendt med Localiteterne samt Indretningen af Fyret der er construeret omtrent på samme Måde som Fornæs Fyr; det var en fornøielse at see, hvor ordenlig og propert Alting var, og vi forlade Fyrtårnet særdeles tilfredsstillede efter at der i Tårnets Kuppel var bleven afsjunget nogle skandinaviske Sange, som gav et herligt Echo i Hvælvingen og gjænlød langt idet Fjerne.

Da vi derpå havde taget de andre Bygninger i Øjesyn, begave vi os på Hjemveien, ledsaget af Fyrinspecteuren, der i sin Eenspænder, en mærkelig Slags Gig med ualmindelig bredskinnede Hjul, sluttede sig til Vognrækken, og hvis raske »Lise« snart fik Forspring for dens phlegmatiske Kammerater.

Spisning under tvangfri Former

Ved Tilbagekomsten fra Fyrtårnet såe Selskabet sig atter forsamlet hos Rasmus Pedersen, hvor midlertidig Capt. Skjødt fra Sluppen var indtruffen med en Proviantforstærkning, der desuden var bleven forøget med en Ret delicate Fisk.

Fyrinspecteuren gjorde os den Fornøjelse at deltage i vort muntre Måltid, som ledsagedes afvexelende af Musik og Sang.

Det var et af disse så gemytlige og tvangfrie Måltider, hvori man desværre så Sjælden får leilighed til at deeltage; ... ikke et af hine, hvor Kryderiet skal søges i pragtfuld Sølvservice og kostbart Dækketøi, i sleben Krystal og fine Vine, eller i udsøgte Retter og splendid Opvartning, og hvor hver bid skal putttes i Munden efter Conveniensens Reglen og skal synkes med den tilbørlige anstand; ... men, hvor Enhver hjælper sig selv og den Ene den Anden; hvor Tallerken, Kniv og Gaffel er fordeelt på Slump, og hvor Glasset går rundt i broderlig Enighed; hvor der ikke er Plads til at sidde for Alle, men hvor de Stående blive betjente af de Siddende hvilket, når man kun har »koldt Kjøkken« at råde over, fortræffelig lader sig gjøre; ... hvor man, for at komme ud eller for at gjøre Plads for hinanden, ganske ugeneært efter Behag kryber enten over eller under Bordet; ... hvor man så at sige, kan tillade sig at gjøre næsten Alt ... kun intet suurt Ansigt.

Og Dansen gik -

Da Måttidet var endt bagav Selskabet sig hen i Præstens Have, hvor de sidste Eftermiddagstimer tilbragtes med Sang og Musik, medens Forberedelserne til et improviseret Bal bleve trufne, navnlig ved gennem Sognefogden at indbyde Beboerne til at give Møde i Forvalterens rummelige Locale til Dands og Lystighed.

Henved Kl. 9 indfandt sig Anholterne i deres Stads, der just ikke bærer noget ejendommeligt Præg, men som vi desuagtet ikke ville undlade i Korthed at beskrive.

Fruentimmerne (Dagten gjør ingen Forskjel imellem Koner og Piger) vare iførte et mørkt Hvergarms Skjørt med grønne og røde Striber; dertil en kun med store Knappenåle befæstet Trøie af sirts, ligeledes mørk i Bunden, med Blomster af levende Farver. Et rødt blommet Tørklæde,

To gamle, velbevarede kvindedragter fra Anholt - til venstre en »daglig« kjole, til højre en brudedragt.
(P. G. K. Bentzon foto).

eller et hvidt af Mouselin, besat med Kniplinger, bedækker en Deel af Halsen, der ikke glæder sig til nogen anden Prydelse, end den Naturen har givet den. Hovedet er smykket med en sort broderet Silke-Hue, rundt om besat med hørirøde Bånd; Nakke-Sløifen af samme Farve gjør en god Effekt, medens Korsklædet af tæt hvidt Tøi hvori Ansigtet formeligen er indbunden, klæder mindre godt, uagtet de sirlige Kniplinger det er kantet med; og det Smagløse af den nedfaldende ligeledes besat med Kniplinger, fremhæves endnu mere af den lille skjelske Hage-Sløife af hørirød farve. Fodbeklædningen består af sorte Strømper og Sko af temmelig plump Facon.

Mandfolkene vare klædt halvt som Søfolk, halvt som Bønder; trøie med blanke Knapper; rødt tørklæde om Halsen; de fiske i Træsko og dandse i lædersko; Støvler er en på Anholt mere sjelden Artikel.

Imidlertid var Selskabet fra Præstens Have indtruffen hos Forvalteren, som med Beredvillighed havde stillet sine Værelser til vor Disposition; forinden Drandsen tog sin Begyndelse, spillede Musken nogle Smukke Stykker for Anholterne, der havde indfundet sig i talrig Mængde.

Til at spille til Dands var der bestilt 2 af de bedste Musikanter på Øen; en Skildring af disse Virtuosers Maneerer af den måde de hvorpå de tracterede deres instrumenter, af den Stilling og de Bevægelser, hvorved de ledsagede deres Spil, vilde have været en værdig Opgave for en Chams eller Cruishanks Pen, eller for en Monies's eller Marstrands Pensel ... vi driste os ikke engang til at forsøge på at gjengive den.

Dandsene bestode afvekslende i »Hamborger«, »Skotsk«, »To-Tour« eller »Tre-Tour«, »engelsk Dands« og »Rigel«.

Anholtinderne dandse ret godt, og forsåvidt Musikken tillod det, meget taktfast; men det er heller ikke så sjældent, at der finder Dands-

eforlystelser Sted på øen, som tæller 5 Musikanter, et, i Forhold til Befolkningen, Vistnok meget stort Antal.

De som ikke deeltog i Dandsen, hvoriblandt Præsten, Fyrinspecteuren, Capitainien på Fyrskibet og Forvalteren, havde samlet sig i et andet Værelse, hvor en velforsynet Flaskekurv spillede Hovedrollen, medens de dygtige sangere Selskabet havde den fornøielse at tælle i sin Midte udfører de meest yndede fædrelands og Skandignaviske Sange. Imellem Sangene indflættedes passende Skåler, og flere end eet gjentaget Hurra lød for »Kongen«, »de tappre Landsoldater«, »Marinen«, »d. 6te Juli« (et Mindebæger for General Rye blev også tømt) »de danske Våbens Seir« o.s.v. Desuden udbragtes Skåler for Præsten, Inspecteuren, Captainen, Forvalteren, Anholterne, de anholtske Qvinde o.fl., og tilsidst en Skål for Johanne Marias' Håb's Fører, Fartøiets Rheder, og for Entreprenurerne for denne Lysttour.

Musikken, som havde spillet de første Dandse, placerede sig siden i et Værelse ligeoverfor Dandsesalen, og der blev afvexlende givet Musikstykker til Bedste for de sig ved indgangen flokkende Tilhørere, fornemmeligen beslående i de ældre Anholtere, som ikke dandsede, men som imidlertid, for Selskabets Regning, vare blevne beværtede i Kroen.

Der forefaldt intet, som i ringeste måde kunde forstyrre den almindelige Munterhed; Alt var lutter Liv, Glæde og Lyst ... og endnu henved Midnat kunde man høre, hvorledes Lyden af de blæsende instrumenter, overdøvende de anholtske Violiner, blandede sig med Sangens Toner og Glassenes Klang, og af og til afbrødes af en skingrende »Hurra«!

Opbrud fra Anholt

Men ifølge Bestemmelsen var Midnatstimen signalet lil Opbrud; efter et flere Gange gjentsaget »god rolig Nat«, der til allersidst blev afsjun-

get i Dandsalen, toge vi Afsked med de muntre Øboere, som til samme Tid Skildtes fra hinanden, og begave os ned til Kroen, hvor Bordet var dækket for tredie gang.

Medens vi Spiste, bleve de fornødne Forberedelser truffet til afreisen, og der blev bestilt Vogne til dem, der ønskede at kjøre ned til Stranden, hvor Fiskerne, der skulle bringe os om bord, havde fået Ordre til at være på deres Post.

Henved Kl. 2 forlode vi Kroen og toge Afsked fra den vakre Rasmus Pedersen og hans Familie; Forvalteren havde den Godhed at ledsage os, idet han tillige på sin Vogn befordrede 3 af Passagererne.

Veien ned lil Stranden var ikke den samme som den, vi passerede, ved Ankomsten; deels var den bedre i sig selv; deels havde en lille Regn, som omtr. Kl. 10 begyndte at falde, bidraget til at gjøre den mere fremkommelig.

Det var allerede bleven Dag, inden vi nåede Stranden; Indskibningen, på den tidligere heskrevne Måde, gik uden Ophold for sig, og henved Kl. 3 lettede vi Anker.

Vi ville ikke opholde os ved en vidtløflig Beskrivelse af Tilbagereisen, men kun i Korthed fortælle: at Vinden var vestlig med laber Kuling, men at det siden tog til at blæse; at Søen, der atter var meget urolig og med Voldsomhed gik over Dækket, igjen tvang os til at søge beskyttelse i Skibsrummet, og at det først blev os mulig ved Middagstid, i smult Vande, på Høiden af Katholms Skove, at fåe fat på en Hjer-testyrkning; at derpå Vinden, der hele Dagen havde været noget sydlig, pludseligen, ligesom for al drille os, sprang om til en stik Nordvest, således at vi såe os nødsagede til at krydse op til Grenå og at »Johanne Marias Håb«, først Kl. 4 om Eftermiddagen, men med fuld Seil, under Sang, Musik og Kanonernes Torden, lykkelig og vel løb ind i Havnen.

Idet vi hermed slutte Beskrivelsen, have vi kun at tilføie at Selskabet, efter at have restaureret sig en kort Tid hos Havnefogden, marscherede ind til Byen i et ordnet Tog, med Musikken i Spidsen, at der på Torvet blev gjort Holdt, og udført et Par Musiknumere, og at Selskabet skildtes ad efter at have udbragt et »Leve« for Musikforeningens Medlemmer, der så væsentlig havde bidraget til at gjøre den for alle Deeltagere uforglemmelige »Lysttour til Anholt« så behagelig og interessant!

Carl Svenstrup født 23. januar 1881 i Grenaa, død 17. februar 1964 i Grenaa, var bibliotekar, som blev modtager af Dannebrogordenen i 1947. Han er bedst kendt for sit mangeårige arbejde med Grenaa byhistorie.

Svenstrup blev født ind i en skomager familie i Østergade i Grenaa. Han gik ud af Grenaa private Realskole som 14-årig for at komme i lære som skomager. Efter læreårene drog han på valsen bl.a. i Tyskland, men vendte hjem for at læse til lærer. I 1906 blev han færdig som lærer fra Blaagaards Semnarium og vendte tilbage til Grenaa som lærer ved sin gamle realskole.

I forbindelse med 1. verdenskrig blev den daværende bibliotekar ved Grenaa Bibliotek indkaldt og Carl Svenstrup overtog arbejdet som bibliotekar. I 1947 blev han Ridder af Dannebrog og stoppede som lærer for udelukkende at hellige sig biblioteket og »Grenaa Bys Historie«, som han var påbegyndt udgivelsen af i 1933. Byhistorien har fyldt meget i Svenstrups liv, den udkom i perioden 1933-1957 og et komplet sæt indeholder 2.793 sider. Efter næsten 25 års arbejde var »Grenaa Bys Historie« færdig.

Grenaa Købstad bekostede i 1951 et maleri af Svenstrup, der er ophængt på rådhuset i Grenaa. I november 1954 fratrådte han som bibliotekar og i 1958 blev han æresborger i Grenaa. Svenstrup var gift to gange og overlevede begge hustruer, fik to drenge, var aktiv vinterbader og ivrig amatørfotograf. Han døde den 17. februar 1964 på De gamles Hjem, Lillegade 48 i Grenaa.

Informationen er hentet fra Wikipedia.
Kildehenvisninger foreligger sammesteds.
https://da.wikipedia.org/wiki/Carl_Svenstrup